

Att bryta skadliga sedvänjor

Ett bevis på hur omvälvande Tostans samhällsutvecklingsprogram har varit, är de effekter det fått även på djupt inrotade vanor och sedvänjor som varit självklara i afrikanska samhällen i generationer tillbaka, men som ifrågasatts när de ställts i relation till kraven på mänskliga rättigheter och ett hälsosamt leverne.

Slut på kvinnlig omskärelse

År 1997 stod en grupp kvinnor från den senegalesiska byn Malicounda Bambara framför tjugo journalister och förklarade att de beslutat upphöra med kvinnlig omskärelse, en tradition som praktiserats i deras by i hundratals år. Kvinnorna hade deltagit i Tostans samhällsutvecklingsprogram och det var kunskaperna därifrån om mänskliga rättigheter och hälsovård som lett dem fram till att ta detta epokgörande steg. Drygt tio år senare hade 3 307 byar i Senegal, 298 i Guinea och 23 i Burkina Faso samt byar i tre andra afrikanska länder gjort gemensam sak med kvinnorna i Malicounda Bambara och slutat att omskära flickor.

Eftersom omskärelsen hänger samman med möjligheterna att gifta sig, behövs ett kollektivt beslut inom den grupp av byar där ingiften förekommer. Ett sådant beslut underlättas av att Tostanprogrammets deltagare och bykommittéer delar med sig av kunskaper och insikter till grannar, vänner, familjemedlemmar och till byarna i grannskapet. På så sätt kan ett större antal byar besluta att upphöra med kvinnlig omskärelse utan att de själva direkt har tagit del av Tostanprogrammet.

Även om Tostans ursprungliga mål inte har varit att avskaffa kvinnlig omskärelse, har just omskärelsen kommit att bli ett samlande tema för byinnevånarna och allt fler byar följer efter. Idag (2009) har nästan hälften av de uppskattningsvis 5 000 byar som praktiserat omskärelse offentliggjort att de nu upphört med detta liksom med barn- och tvångsäktenskap.

Slut på barn- och tvångsäktenskap

Bland många etniska grupper i Senegal och andra delar av Afrika är det vanligt att flickor tvingas gifta sig innan de fyllt 18 år. Det finns flera skäl till detta. Genom att gifta bort döttrarna får familjen färre munnar att mätta. Orsaken kan också vara att höja familjens sociala status genom ett förmånligt gifte, eller att slippa skammen och vanäran om dottern blir gravid till följd av en föräktenskaplig förbindelse.

Traditionen med barn- och tvångsäktenskap liksom kvinnlig omskärelse är djupt rotade i många afrikanska samhällen. Undervisningen i Tostanklassen ger deltagarna möjlighet att diskutera den universellt mänskliga rätten att själv välja sin äktenskapspartner eller fatta egna, genomtänkta beslut. De blir också medvetna om hälsorisker eller andra negativa följder av att föda barn eller ha sexuella förbindelser innan kroppen är fullt utvecklad för moderskap. Att gifta sig vid unga år hindrar dessutom flickorna från att utbilda sig och skaffa sig en egen försörjning som kan göra dem ekonomiskt oberoende.

Vägen från de första insikterna om innebörden av barns rättigheter till att ta avstånd från barn- och tvångsäktenskap har följt samma utveckling som den för kvinnlig omskärelse. När man i Tostanbyarna kollektivt och i offentliga deklARATIONER förklarar att man överger seden med barn- och tvångsäktenskap sker det ofta samtidigt med att man upphör med kvinnlig omskärelse.